

Gele lis

‘Niet zonder elkaar. Bloemen en insecten’. Dit is de titel van een boek uit mijn kast. Geen idee hoe ik aan dit boek kom, maar eenmaal geopend, was ik meteen geboeid.

Nou wist ik natuurlijk wel dat planten en dieren niet zonder elkaar kunnen, maar daar echt bij stilgestaan heb ik eigenlijk nooit. En omdat niet iedereen dit boek heeft, neem ik jullie effe mee door die eerste pagina's. Dat heel veel planten voor hun voortplanting volledig vergroeid zijn met de dierenwereld, en dan vooral de insecten, wist ik nog wel van de

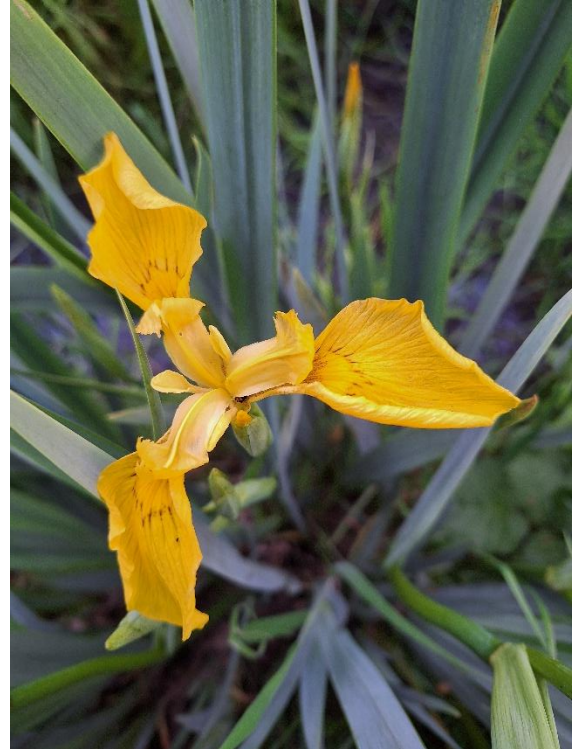

biologieles op school. Die stuifmeelkorrel uit die meeldraad moet toch op een of andere manier op die rijpe stamper terechtkomen en daar komt toch vaak een beestje bij kijken.

Vanuit de ruimte ziet onze aardbol wat betreft de continenten eruit als een deken van groene planten en het bevat een enorme hoeveelheid aan levensvormen. En één van de hoofdrollen in het geheel zijn dus de zaadplanten. Van dat groene spul zijn natuurlijk de planteneters direct afhankelijk, maar indirect dus de vleeseters ook! Die planten hebben voortdurend last van al die beesten, denk maar aan vraat- en schuursporen. Waar ik zelf nooit bij heb stilgestaan is dat alleen al de insecten 10% van de jaarlijks aangroei opeten. Daarmee zijn zij de grootste groep planteneters. Daarbij moeten we ons wel realiseren dat heel veel planten voor hun voortbestaan ook weer afhankelijk zijn van die dieren. Heel veel van die planten maken gebruik

van bloemen, hun voortplantingsorganen, in allerlei vormen en kleuren. Om dat stuifmeel op de juiste stamper te krijgen is hulp van buitenaf nodig. Blijkbaar werkt dit heel succesvol, want er is een enorme soortenrijkdom aan planten met bloemen.

Vroeger dacht de mens dat de bloemen er alleen waren om de mens een plezier te doen. Maar de bloemen zijn er vooral om de bestuivers de juiste weg te wijzen en zo voor hun toekomst te zorgen. Dat die bloemen er niet speciaal voor mij zijn, maakt mij niet uit. Ik geniet met volle teugen. Met regelmaat zie je allerlei insecten van bloem naar bloem vliegen, ze storen zich niet aan toeschouwers, doen gewoon hun ding. Als je zo'n insect lekker druk bezig ziet valt op welke bloemdelen door hem of haar worden aangeraakt. En hoe sommige bloemen zich daardoor openen of sluiten. Een mooi voorbeeld daarvan is de gele lis. Bij deze bloem is alles erop gericht om zelfbestuiving te vermijden. En hommels worden op hun wenken bediend. Als de gele lis zich opent is dat de eerste dag alleen in de mannelijke fase.

Alleen die dag zijn er grote openingen tussen de landingsplaats van de hommels en de stijltak met daaronder de net geopende helmknoppen vol stuifmeel. De top van de stijltak is nog naar boven gericht, de stempel kan nog niet worden aangeraakt. Wanneer de hommel de bloem ingaat, op zoek naar de nectar, krijgt ze een volle lading stuifmeel op haar rug. Op de tweede dag is de lis in de vrouwelijke fase. Als die hommel vol stuifmeel op bezoek gaat bij zo'n iets oudere bloem, moet zij zich onder de stempel door naar binnen dringen om bij de nectar te komen. Ondertussen blijft er natuurlijk wat stuifmeel aan de stempel kleven en is het voortbestaan weer gewaarborgd. Na de bevruchting verwelken de bloemen snel en groeien de vruchtbeginsels uit tot doosvruchten met drie rijen gladde platte bruine zaden. Deze zaden hebben een groot drijfvermogen dankzij een luchtkamer, waardoor ze maandenlang door stromend water van rivier of beek over een flinke afstand vervoerd kunnen worden. Sowieso is de gele lis een bijzondere plant. De gele lis is een opvallende oeverplant die veel voorkomt in natte gebieden. Door haar hoogte van zo'n 1,20m, stevige bouw en felgele bloemen is de soort gemakkelijk te herkennen. Ze speelt bovendien een belangrijke rol in watergebonden ecosystemen en is een van de meest karakteristieke planten van moerassen en oevers. In Nederland en België is de gele lis een zeer algemene soort. Ze komt in alle provincies voor en ontbreekt vrijwel nergens waar water aanwezig is. De plant groeit langs sloten, rivieren, vijvers, moerassen en natte bossen. De soort verdraagt vervuild water goed en past zich gemakkelijk aan verschillende omstandigheden aan. De wortels kunnen zware metalen en andere schadelijke stoffen opnemen, waardoor de plant een natuurlijke waterzuiveraar is. De plant is giftig voor mensen en dieren; vooral de wortelstok kan huid- en maagklachten veroorzaken. Wortelstokken werden vroeger gebruikt om zwarte inkt en kleurstof te maken. Prachtig toch hoe planten ieder hun eigen trucje ontwikkeld hebben om hun voortbestaan te verzekeren en ons laten genieten van al dat moois.

Ria Smits